

Nemzeti Társalkodó

KOLOZSVÁRTT

48-ik szám.

PÉNTEKEN,

Nov. 29-én

Tartalom Hölgyrabló. (Folyt.) Katonai emlékezések.

Hölgyrabló.

Magyar regény-vázlat.

(Folytatás.)

II.

Lélektani szemle.

Sz. György nap reggele viradt föl; tiszta szép idő derengett N. fölött, mert sem a kántorné ablakára verebek nem szállottak, sem a böles notárusné visszajára nem vonta strimflijét. De komor gondolatok felhői borultak Karai urfi homlokára; életében ennyit soha nem tett, midőn már egy napon át Szarkai gonosz tervét hányogató. Szemei a füstös naptárra valának szegezve, görcsös mutató újja, melyet még iskolás korában alakított illy széppé szelid tanítója, orrára nyomult, míg másik keze a légben hadonázott. Gyakran ön maga is szive hangos dobogását hallván, lovagsapát közeledtét vélte. És miért ez elmerület? az észnek e merőben szokatlan fáradása? kissé föl kell fejtünk Karai urnak Rózavali viszonyát, hogy olvasónkat rokon kinokba ne taszítsuk. Röviden, csak is ott áll a dolog, miszerint Róza, miután 25 kérést elbocsátott mint mondani szokják üres kosárral;

most Karai urra pillanta hevesebben, 's elhárta hogy bár mi legyen is sorsa, az élet öröm- 's szenvedéseit véle osztja, vagy legalább oldala mellett fogja eltűrni. — Karai hason érzélemmel viseltetik Róza iránt vagy inkább szép birtoka iránt, de midőn kezeért esdett, mint pazar, kártyás, korhel elutasítotték Róza bátyjától, ki minden emberi érzelmet vagyonnal tön rokon mérlegbe; azonban ezt nem azért mondjuk, mintha Karai urnak szép jellemét összekarcolni akarnók. Így az égi házasság, miről 7 éves kora óta törí fejét szárandó ifjunk, véghez nem mehet, sőt biztos elhárításául Karai merőben eltiltaték a Rózavali találkozástól; jelenleg a rózsaszínű levél még bájosabb biztatásaira Szarkai egy furfangos tervet szőtt, melly által lehetségesnek látszott az ohajtott kedvesseli találkozhatás.

És hagyjuk gondolkodni elmélyedt ifjunkt, 's azon szép reményben, hogy talán elöttünk, tervét végrehajtólag meg fog jelenni még, tartsunk egy kis szemlét N. utczáin. Észak felől egy összerothadozott léczkapun könnyökölt Karai Abrahám úr. Aranyos himzésű fekete mellény boritá mellét, fehér fodros galér diszelgve nyílásán, 's fényes kordován csizmába vont német nadrághoz fényes készületű magyar dolmány járult; szép varratos szegű zsebkendő csüngve ki hátulsó zsebéből, vigjátékául a tavaszi lanya szélnek.

„Alázatos szolgálja ecsém uramnak, szép időnk van ám!“ monda egy az utcán elhaladó tekintetes urhoz.

„Jó szerencsét bátyám uram!“

„Ma sz. György nap, Zárai öcsémnél bál lesz.“

„Meg lehet bátyám uram!“

„Csak jöjön el ecsém uram, lesz puncs, kávé, az asszonyok jóféle piskotával isszák,“ monda az öreg úr örömtől reszkető kezével megrázva a' notarius jobbját, szemeiben örömkönyvek csillámlottak, rozsdaszin arcának redői kaszába vonultak, a' fönnebbi szavak kiejtésénél. Azonban valami nyöszörgő sivítás csapta meg fülét, mire óljába tért, hol egy csontvázal vetekedő beteg tehén, meg egy sovány kecske, mérték kesergő szemekkel a' poros sövény-padlatot. A' kecske az éhség szülte gyomorgörcs minden kinaival sirt, legszánandóbb szomorú tekintetet vetve urára. Az öregnek elszomorodék szive a' bús notára, 's hosszas értekezést tartta magában az éhség kínos gyötrelmeiről, zugalódva egyszersmind az emberekre, miért nem jut eszökbe marháit legelőre kihajtani; hogy illy nyomorúltul ne koplalnának.

Nem igen távol e' helytől egy félig besüllyedt földelű ház ablakán, hol szabadon járhatott az esti szellő, betekintvén, két ifju hölgyet látunk itt, czifrán piperézve, fehér lepedőket furfangosan össze-vissza férczelgetni; ha farsang volna, tehát azon szép ötletre jönénk, miszerint valamely hercegi maszkara-öltöny készül, de szent-György éjén csak boszorkányok, vagy kísértetek szoktak járni. Haladjunk tovább, majd 16 éves lánykáknak gondolhatnának tudvágyunkról. — Amott egy vendégszerető udvaron, melly körül kerítés nem zárja el utunkat, diszöltönyeit kefélgeti egyúr, ki mindig csak félvállról szokta venni a' világot, minthogy különben is egyik válla egy arasszal lejjebb álla a' másiknál, 's tisztogató szolgálójának szép regéket beszél ősei dicsőségéről, nemzetsége régiségéről, forgásban levő 20 éves pereiről, 's isten tudja még mi sok illyesről. — Tovább egy lelkes ifju hölgy pereit férjével, kinek esze 's kedve az esti vigalom volt, de átkozott pénz-szűke mián nemzeti szalagos fejpiperét nem készíttethete ne-jének, 's ez már megunta sokszor látott diszszereivel jelenni meg olly fényes estélyen, de remélve, hogy néhány ütlegra olvadva kedé-

lye, majd kibékülend, mi hallgassunk egy munkájából haza térő paraszt szavaira, ki fiacskájával ballaga hazafelé.

„Miért e' készüllet apám, az uraknál?“

„Névnapra készü nek, fiacskám, tekintetes Zárai György urhoz, tudod tavaly is így volt ez.“

„Jó napjok lesz ilyenkor apám, de mennyin mennek, be szeretném én is olly gazdag úr lenni.“

„Ne vágyj reá fiacskám, nem jó indulatból mennek azok, csak enni és inni van kedvök ama gazdag urnál, úgy is egész éven át nincs két jó napjok ezen kívül; 's most a' jó életért ezer czifra szavakban kívánnak szerencsét a' házi urnak.“

„De nézd, nézd apám, mi fehér ember haladott ott be Karai urfihoz, mintha böjti boszorkány lenne!“

„Hadd! csak uri bolondság, gyakran ön képökre is ráunnak ez urak, 's ilyenkor bolondabbul öltöznek a' majomnál,“ 's valóban az említett házba hosszú fehér alakok suhantak. A' napszámos elhaladott, nyugodtan térve lakába, a' nap elhaló sugárinál, mig N. urai lázadt kebellet mentek, vig estéllyel fojtani el napi, vagy tán egész évi komor emlékképeiket.

Kinyugodva magunkat, térjünk mi is Zárai urhoz, hol dusabb tér nyilik élvezetre; azonban megsugom: egy kis béketürest sem lesz szükségtelen felpakolnunk.

A' nagy teremben, mellybe először léphetünk, teljes erővel működő hangászok után lejtének a' legszebb párok, kik közt láthatjuk a' nem rég czivódott hölgyecskét is szelidebb arcczal forogni. Róza, disze a' szép hölgykoszorúnak, pompás öltönyökben ült gondviselőnöje, a' szegény Justina mellett; — széptevők serge körzé.

„Olvasott kegyed sokat a' szerelemről?“

„Nem!“

„Ah igen, nem könyvből akarja tanulni ez angyali érzelmet, ön keblében lángol az soha ki nem alvó tűzzel.“

„Nem!“

„Ah így tehát leakarja zárni keblét előttem, nem enged gyémánt szivecskéjét érintenem, melly angyalboldoggá teendene.“

„Nem.“

„De ah, megengedi kezeit csókolnom a' kedves kis hóhalmocskákat, mellyek a' menny závarának kulcsait tartják.“

„Igen.“

„Boldog vagyok tehát, már ezerszer elborulhat a' sors, 's én nem érzendem azt.“ — Illy pártbeszéd folyt Róza, 's egy agg ifju között, ki mesterileg betanulta már a' sokszor szavalt mondatokat. A' lány arczán egykedvűség nyugodott, keblébe azonban nyugtalan-ság fészkelte magát, ráemlékezve a' rózsaszín levélben tett ígéretre. A' vén Justin pedig magas örömmel tekingetett a' növeltje körül tolongó széptevőkre 's teljesen meg vala elé-gülve magaviseletével, mert mit Róza kereked feleletkéivel elmellőzött, hüvös ékesszó-lással pótolta ki egy száraz köhögés, melly li-hegő kebeléből gyakorta kirozott, a' tán e-zerszer csalatás szirtjába ütközött szívnek száz meg száz cifra phrasisait látvatva ki.

De lehetlen elmulasztanunk azon észrevé-telt is, miszerint Szarkai Jónás és Karai Fe-rencz urakat nem láthatók N. lakóinak szép koszorujában. Csak a' nagybátya Karai Áb-rahám úr jelent meg mint nemtője az N-i táncz- vigalomnak; ott álla ő most is közepén a' pom-pás tánczoszoronak, lelkesen biztatva a' vigadókat.

„Héj ecsém uram — szóla nagyot gondol-va — midőn én olyan aetasu voltam, tallér-al hajgáltam az ebeket, 's varrottas szélű fe-hér zsebkendőm ha kivontam, a' Brandeker patikája jött ki vele, de ki is jártam ám a' minavettet, 's a' szomorú lengyelt - - - most tenyerébe csapott 's művészileg rángat-va föl karcsu lábszárait, tánczoszoruba szövö-dött. — Mind ezeket az agg Justin bár örömet hallá, de félszázad terhe erőt vett a' daczoló szemeken, 's néhány percz alatt Róza már csak egyedül vala kitéve a' vidéki arszlánsereg ifju és öreg vigyorgásinak.

A' tánczteremtől jobbra játékasztalok mell-lett lehetett látni különb színezetű társaságokat, sok helyen igen élénk vitákba merülve.

„No de bizony tiszteletes uram! — monda egy ifju tudósi szellemben összeránczolva hom-lokát 's két ujjal feljebb vonva szemöldeit, — nagy hazugságok vannak bibliánkban; már csak az is mint lehessen igaz, hogy Jésus karácson-ban született, husvétban már meg is halt 's még is harmincz évig tanított?“ — A' szem-benülő lelkésznek legalább félsingre nyult ar-cza, 's tanácsosznak vélte elfojtani a' feleletet.

Ott egy öreg ur a' tanítási új rendsze-eket rágalmazá, erősen állitván hogy deákul

sem tudnak korunknak gyermekei; holott ré-gen magyarul szinte beszélni sem tudtak.

„Vagy kérem — monda nagy pathossal — fordítsák le magyarra Virgilnek e' gyönyörű versét: Hei mihi strasburgum, quod non licet sajere turnum.“ — Hangos nevetés kísérte sza-yait 's nagy igazságot monda, mert Virgil di-cső versét senki nem tudta áttenni magyarra.

Amott meg nemzeti gazdaságról beszél-nek, 's azon ur kiről láttuk, mindig csak fél vállól szokta venni a' világot, hősileg elhitéte a' körében lévőkkel, hogy dédapja három e-zer puja-kakast, három cső tengerivel Bécsig esalogatott.

Meg másutt — le a' kalappal uraim — commassationról folyt tudományos értekezés, 's nagy bölcsen meghatározottatott, hogy ezen helységnek sem földje sem climája nem szen-vedí meg. Azonban ezen osztály hő pártolója marad a' commassationak, 's fejében és gyom-rában örökké commassal.

Illy természetesen folytak ezek, csak Ró-za vala egykedvű, 's fejében, daczára a' bor-tól vagy szerelemtől mámoros széptevőknek, a' kerti ház vendégei foglalának helyt. A' vá-rosi zenészek is falusilag lévén vendégelve, né-ha csak fülhasító hegedű czinczogás vagy tö-redezett nyikorgás vala hallható, 's ha mind-ezek megszűntek, a' csendre fölébredt gordo-nos rándított egyet kettőt mormogó hurja-in, mik azonban zavart éppen nem okozának, midőn a' szép keringőt zene nélkül sem vét-hetik el a' mesteri lábak, már maga a' ne-hezült fő is hajlandó lévén e' természetes-mű-tételre.

III.

Angyal és démon.

Mig azok ben úgy folyának, kün a' dél pályára haladott hold fényénél két fehér ala-kot lehetett látni, kertek árnyaiban sebesen elvonulókat, hogy az egyszerű földész föléb-redve az ebek csaholása mián, hármas kereszt-et csinált mellére 's babonás áhitattal imád-kozott: uram ne vigy kísértetbe!

A' Zárak-kert közepén álló nyári mulató háznak egyik pamlagán alvó hölgy nyugovék, vékony fehér fátyolt lebegtetve felette a' kert fái közt átvonuló éjféli szél. A' szunnyadó meg-rázkodott, de álmoképei nem tűntek el: szép mennyország kellőközépén angyalok vigadó serge körzé, egykori kedvesei a' hajdan olva-

dó szivnek tréfás vázolatokban mind előtűn-
deztek, 's úgy tetszett, mintha félszázadnál
is messzebb terjedő mult képe lebegne fölöt-
te, a' magát mindég csak huszonöt évesnek
állított vén leánynak. — A' magas sövény ker-
ten fehér alakok állottak kísértetiesen; míg e-
gyik csendesen lehocsátkozék, a' más akarat-
lanul zuhant alá, 's fehér burka egy erősebb
kertkaróba akadva, függve maradt ég és föld
között, 's e' pillanatban rut halállal vala elve-
szendő, ha társa nem segít tágitni a' megszo-
rult nyakkötön. Azután csendesen az alvó
hölgy felé lopódtak. A' nő álmai még most
is tovább fűződven, tiszta szerelem lángja lo-
bogott körülötte, 's egyik hajdani kedvesével
társalgott a' mennyek országában, midőn egyik
alakos hozzá hajolva megcsókolá.

„Ah! ah!! így csak angyalok csókolnak!
hangzék szellembangon a' nő ajkairól, mely-
lyek mosolyra vonultak, a' nélkül azonban,
hogy hófehér fogai disztelenül előtűnnének,
mert már azok, egész becsülettel enyészet sir-
jába költöztek.

„Ébredj, ébredj Róza—szerelmesed vár“—
viszonzá az előbbi alak.

„Szerelmes angyalom vagy Ferkóm, ugye?
ah! követlek, követlek.“

„Még illy kedvesen egyszer sem nevezett.“

„Ragadd karjaidba, a' késelem mindent
elronthatna—mormogá a' más alakos 's az
előbbi, mennyire teheté, gyöngéden emelé
karjaiba a' most sem éberülő hölgyet, lehető
sebességgel czammogva a' sövényfalig, a' kert
tövises lészájára tevék le terhökét. Egyikök
már átszálla a' kerten, midőn társa első szü-
lői állhatatlansággal viszont egy csókot lopa
a' nő félig leplezett arczára. Nőnk izmain gör-
csös rángások vonultak keresztül, föléberült,
vagy tán csak álmképei rutul átalakulván,
rikácsoló jajgatások törtek elő kebléből. Föl-
lebbent fatyla alatt a' halvány holdsugarak
egy sovány női arcz agg redőit világíták meg,
kiálló mellcsontjai sebesen emelkedtek fel és
alá, 's a' rémülés eltorzította arcznak, me-
reszkedő szemek, éj és sáppadt holdfény ki-
sértetes kinézést adtak. Alakjaink szélesesen
rohantak el, a' nyomorult nő ijedség 's bá-
mulás miatt jéggé dermedten maradt a' kert
tetején, képzetében apró és nagy ördögök,
hol tánczolva, hol czivódva tűnédeztek elő,
's ott vala a' pokol minden rémeivel. Végre
kinosan lezuhanva szaladott, de ruhája száraz

bokorba akadva, kezeit arczára borítá 's fel-
sikoltva: uram szabadíts a' gonosztól! áhitato-
san földre borult.

Kün ismét nesztelen vala az éj, csak tá-
vulról hallszék az ebek ingerült csaholása, 's
ha visszatérünk a' vigalom termébe, itt is igen
felingerült kedélyeket tanalunk. Az egész tár-
saság a' játékasztalokhoz tódult, hol igen ér-
zékeny oldalról támadának meg egy tapaszta-
latlan ifiu embert, ki vádoltaték, hogy a' já-
tékot— e' méltóságos, szép uri szenvedélyt,
mellynek főjelleme feddhetlen ártatlanság— csa-
lással merészle förtéztetni. Csak Róza birt olly
szerény önmérséklettel, hogy a' női ujság-
vágy daczára is, nem tekinté meg a' vészes
csatatért, de azért az ürült terem magány-
át sem választá, sőt kézen ragadta a' nyílt
karokat tárt alkalmat, kertbe rohant, szorult
kebellet robant a' ház felé, mellyben obajtott
vendégét vélte föltalálni, de mint előre böl-
csen sejtheti olvasóm, senkit nem talált. Azon-
ban távulról keserves sohaj érinté hall-érzé-
keit; egyenesen a' hang felé sietett 's rémül-
ten pillantá meg a' bokor tövében heverő agg
Justint.

Ah te vagy Rózám— sohajta Justin—
oh a' rut kísértetek; talán eddig a' rosz lel-
kek is visszaszálltak sirjaikba; csak igaz, nem
jó sz. György nap éjszakáján kün alunni. Ez-
után még rémes ördögökről rebegett érthet-
len szavakat. Mire Róza bevezeté a' társaság
eloszlott, vagy kik még ott maradának is,
tengermély elmékedésekbeni elmerülés tette esz-
méletlenekké, mert hiszen tudjuk, az álom
testvér a' halállal.

IV.

Komor napok.

Midőn a' jövőben mélyedsz el jámbor
olvasóm, 's reményeid könnyü lepkeként, tar-
ka szinpompában játszadoznak előtted, csin-
talan örömök könnyü hullámai tornyosulnak
ugye vidor kedélyed vihar nem üzte tenge-
rén; és midőn a' szép természet e' legálno-
kabb lepejét megragadtad, 's mire a' multba
tekintesz mégis csalódás jégkarja ölel, fajt
neked ugye ott balul az a' kis csintalan szív!
'S minthogy a' föld minden szenvedői között
legsánandóbbak a' szerelem ábrándkinjaiban
sínlődök, jer nyujts résztvevő kebelt Karaink-
nak. Egy kísértetes éj, bár ha ön maga va-
la is az ármányos kísértet, legédeesebb remé-

nyeit, ingovány bolygó tüzeként szétlobbantá hősünknek. Homlokán tojás nagyságu daganat, arczán véres karczolások, testben is összerombolva tehát, lélekvilága zavaros volt, mint nedves őszidő. Most foltos tükreibe pillantott, 's elszörnyedt ön magától, majd Rózára gondolt 's féltékenység ördöge támasztott hydrafejeket lelkében. Rózában szép, ábrándos jövő derengett előtte, 's most fényes reményeit egy véletlen csalódás, rut fellegekkel borította el.

„Meg kell tudnom — mormogott magában — meg kell tudnom, mért nem jött, az éppen általa választott helyre és időre. Legalább ha más imádó nyerte meg szíve vonzalmát, hadd sirhassam agyon magamat... Oh leányok, leányok, ti az életnek legálnokabb politikácskái vagytok... de nem... még semmi... Róza angyal... Róza szeret — monda 's elhatározá egy levélben fejteni fel jelen állapotját 's kísértetni kedvese érzelmeit. Ezen határozottsággal lépett a' régi író-asztalhoz, melly szent ősi öröksége vala, 's gondosan a' por vastag szőnyeget vont reá. Midőn felnyitá, csak szomorúság lepte meg szívet, mert azon szörnyű tapasztalatot kelle tennie, hogy a' nagy tinta-tartó, mellyre ősi czimere volt vésve, tökéletesen ki van száradva, 's néhány iv rozsdás papirt a' moj ugy össze visszarágott, hogy lehetlen vala csak egyetlen ép betűt is írni reájok. Első gondja vala tehát kölcsön keríteni mindkettőt, mi csakugyan sikerült; de most már író-toll hiányzott, mert toll-késre takarékoság kedvéért iskolás gyermekkorá óta még soha nem költött Karai ur. Azonban a' gondos iskolamester segédelmével ez is megjött. Már most ajtaját gondosan bezárta, hogy senkitől ne háboríttatnék e' fontos munkában, mellyet most vett legelőször gyakorlatba; azután több próba után eltalálva az asztal melletti ülés nagy mesterségét, ujjait próbálta a' papir felett mozgatni, mellyek olly formán mozogtak, mint midőn fuvaros szokatlan igavonókat akaszt terhes szekerehez, 's azok ide 's tova rángatódnak. Végre haját feltaszigálván homlokáról, 's miután azon egy két tudós redő jelentkezett — irt:

„Kedves égőn szeretett egyetlenem!...
... felejthetetlenem!

Ollyan vagy mint a' nyáíretek, kívül szép mint róza, kívánná az ember megenni, 's ha felvágják, belől taplós. Kisértetes szárnyakon

repültem hozzád, 's te nem jövel a' kint látni, mit érteged ugy szenvedék, mint köhöt sujtotott egér 's most fejem szívemmel szinte ketté van repedve. Oh Rózám, szörnyü az aspis-kigyó, de még szörnyebb az ember ha téged vagy ölelni. De ti leányok ollyanok vagytok mint a' fekete harmat-gomba! oh Rózám ha tudnád mint éget, mintha egész falu égne, de találád ki hogy mi éget? oh ha téged is égetne a' szerelem, 's osztán — osztán — osztán ne légy hűtelen mert...“ — ezeket írta most dörgölve homlokát, majd nagyokat gondolva, de már tovább hasztalan redőzött a' kitakart homlok — még csak ezeket teheté hozzá: „örökösön, egész sirig, még azon túl is, halál után is, az örök életben is téged mindég szerető hived 's tán kedvesed Karai Ferencz“ — több még egy szó sem jutott eszébe. Gondosan összerételé 's már útban is volt az rég, midőn Szarkai ur belépett.

„Servus barátom — kiáltott a' belépő — no 's még nem gyógyulád ki sérveid; de nem kis bohóság is volt ám. Ugy-e merész legény vagyok, ugy keresztül ugortam a' magas sövényt mint egy zerge.“

„Még is semmi haszon benne“ — mormogott Karai ur.

„Szót se törődj rajta; ha ezt nem adják mást kérünk. Jer, nálam egész játéktársaság vár“ — vigasztalá Szarkai, midőn a' házi urnak kocsisa lépett be szörnyü szomoruképpel egy levelet tartva kezében. Karai mohón kapott a' levél után, de azon pillanatban képe hosszabbra vonódott 's bámulva ismert ré ön levelére, mellyet Rózához küldött.

„Nos nem hagytad ott, vagy visszaküldéd“? ... riadtott a' szegény szolgára, hogy az ijedt meredt képet csinált — azután néhány-szor összeszorítva szemhéjait, szóla:

„Hiszen a' ténsurfi vette el, elolvasta, azután megvert, meg azután mondta hogy a' kissasszony zárva van ugy tudjam meg, — meg osztán káromolta a' ténsurfit.“

„Takarodj ostoba... szinte egész napi fáradság... mormogá a' földhöz sujtvja a' levelet Karai ur, — majd fejét kezére hajtá 's most igazán búsult mert gondolkodni nem tudott. Későbbben egyedül maradvá aludott. —

Napok és hetek telének és még mindcsak komor csendesség uralkodott — csendesség itt 's komor csendesség egész N — ben. Mert N.

asszonyai szilárdul a' haladás pártjához tartoznak, 's már éppen ezért meg unták mindég csak a' régi eseményeket elősorolni. Minthogy pedig semmi új nem történt, tehát naponta öszerübbé váló férjeiken bosszulták meg az események lomhaságát, reggeltől estig czivódván azokkal egészen ősi szellemben, természetesen csak azért, hogy élénken éreztesék az ősiség veszedelmét a' haladni nem akarókkal. Így hat sokszor százakra egynek veszedelme! — (Vége követk.)

Katonai emlékezések.

(Dufongeray után).

I. Hanau.

„Ördög vigyen minden dicsőséget! Németországot már egészen felfaltuk! Elő Mainz felé! Mainz felé!“ Így hangzott a' futó csapatok hadi lármája, miután az Elsteren átkelve, a' sereg útjában mindent elpusztítottak. A' fegyvert lehányva dühösen törtek a' Rajna felé. Fegyverök serpenyő és nyárs volt, — a' főző üstöt pedig hátukon hordozták. Ők Fricoteur nevet kaptak; 's az efféle jó madarak szinte tizenkét-ezeren valának, megsebesült vagy beteg 's legtöbbszörre pedig conscriptusokból. A' gyalogság és lovasság közt az egyenruhát alig lehetett volna kiválasztani: mindnyájan piszokkal bekenve, a' fáradságtól beesett 's az őrhely füstjétől megfeketült ábrázattal, rendetlenül, csoportonként mint a' kutyáktól összehajtott juhok nyomultak elő a' nagy országúton. Néha-néha megijedt e' hatalmas sereg; 's akkor jobbra, balra elfutott; bokrok 's árkok közé vonta magát, vagy pedig eláradt a' síkságon 's visszafolyt rendezett sorainkhoz. Ha elmúlt a' veszély vagy ijedelem, a' szökevények viszont kisebb 's nagyobb csapatokba összeolvadtak, ismét hangzott a' tábori láрма: „Mainz felé! Mainz felé!“ Félenken és lélekzet-vétel nélkül siettek előre, míg egy kozák arnyékától megijedve újra elhordták magukat. 'S ezen emberek mégis Lutzen és Bauczennél győztek; a' dresdai sáncok közt őket dicsőség koszoruzta; akkor ám igazán haladtak előre. A' hátrálás, mint Napoleon mondá, őket demoralizálta. Semmikép nem lehetett feltartóztatni: úgy lődöztek reájok mint valami ellenségre; de mindez sikertelen fáradság volt. Emlékezem, hogy egyszer

Oudinot tábornagy, példát akarván másoknak is mutatni, közlök félszázat befogatott. A' per röviden folyt le.

„Mi a' neved?“

„Fricoteur!“

„Gyalázatos korhel! Hol van az ezred?“

„Nem tudom.“

„Térdelj le!“

És a' szökevényt agyonlőtték.

Néhány száz fricoteur újságkiváncsiabban nézte a' végrehajtást mint a' többi. A' rettenetes pillanatban egy az elítéltek közül felugrik, tánczol, ujongat, előszalad 's a' sokaság közé elegyedik. Ekkor a' bámulók közül mást huztak elő, 's azon a' helyen agyonlőtték. A' jelenésnek vége levén, a' rendre következő fricoteurök nagyot nevettek.

Azonban nem mindig valának ilyen kedvelt hangulatban: tapasztalá ezt Rossignol kapitány, nagy bosszuságára. Egy Hanefeld nevű kis faluból kijövén, ő 's még néhány tiszt próbálták őket feltartóztatni. Rossignol kardjára tette kezét, 's kiálta: „Hó csavargók! dicsőség és becsület. . . .“ De fájdalom, ideje nem volt a' szép beszéd elvégzésére.

„Micsoda becsület! micsoda dicsőség! annak vége van!“ kiáltanak ezek. „Ördög vigyen el minden tisztet!“ Kaczagva és szitkozódva ugrottak lovaikra, 's messze nyargaltak.

Egymással sem bántak különben. Ha közlök vagy egy fáradság és éhség miatt elgyengülten az utra feküdt, két szomszédai reá támadtak: egyik testének állott, másik csizmáját 's öltönyét tépte le. A' sárban a' haladók még lépett egyet-kettőt, hogy össze ne töressék vagy el ne tapodtassék, — 's így az úttöltésen adta ki lelkét.

De Rossignolnak még nem volt szabad meghalnia. Ezredünk hátramaradt része, mellynek ő parancsolt, megtalálta; sebeit bekötötték 's lóra tették föl. E' pillanattól fogva a' szomorkodás bizonyos neme szállotta meg, melly még akkor sem hagyta el, ha kaczagni akart. Gondos és nyugtalan figyelemmel nézte ő a' sárba és hús nélküli kísérteteket, kik az útfélen feküdtek, 's kik felett hollók és varjak károgtak.

„Öt még nem látom a' csontvázak közt!“ szolt hozzám.

„'S nem látja-e parancsnok?“

„Bár Dumanet a' sátán papja volna már „

A' beszédben forgó személy egyszegény ördög volt a' normandi seminaristák közül, ki a' rendőrminister engedelméből lándzsássá tetetett. A' seminariumban isten tudja micsoda botorságot követett el. A' pápa tiszteletére, hogy adósságaiból megmenekülhessen, egy deák odát irt, mellyben VII. Piust „regnatorem orbis“ nevezte. A' rovigoi herczeg, jelenleg római fejedelem, akkor pedig dühös követője a' galliai egyháznak, nem ok nélkül boszankodott meg reá, 's a' megnyirt poetát bűnbánatra bécsukta a' mi ezredünkbe. Szigoru bűnbánás minden esetre. Ő tárgya lett társai hitvány elménczkedéseinek; az ifju conscriptusoktól gúnyoltatott; ezenfölül kapitányában engesztelhetlen emberére talált. Ezen vén hajdu, a' köztársaság korából, ki már a' jemmapei ütökötben tiszt volt, elnézte végig, míg társai mind herczegek és királyok, vagy legalább ezredesek lettek: csak ő egyedül maradt mindig kapitánynak; 's az előmozdítás helyett különböző színű szalagokat kapott. Mint a' becsületlegio tisztje, a' vaskorona és reunio lovagja, a' régi republicanismusból semmi egyebet nem tartott meg, mint egy fülönfüggőt a' la Dumouriez, és a' papoktól irtózást. Isten tudhatja, mennyi kardcsapásokat kapott tőle a' papság, Dumanet személyében: „igy nyomorult pap! Titeket ugyan nem akasztanak fel, én pedig részemről semmi kegyelmet nem adnék!“ Dumanet még is valódi evangelistai türelemmel szenvedte gyalázó beszédét, méltatlan bánásmódját; kötelességét pontosan teljesítette, 's e' mellett még másokért is. Lipcsénél senki sem tartatott nála vitézebbnek. Az itteni vérnapiok után, őt többé nem láttuk.

„Még megfogjuk látni,“ felelt Rossignol az oroszokra ügetve; „bizonyára ismét meglátjuk; a' holló üldöz engemet.“

„A' halottak többé vissza nem jönnek, — ő pedig kétségkívül meg van halva.“

„En azt nem hiszem. Minden bizonnyal visszajövend szerencsétlenségemre...“

Rossignol egy sovány, meztelen, lándzsával összeszurdalt holttestre mutatott. Ugy tetszett, hogy lovaink dobogására a' test ismét éledni kezd. Kezein csúszott felénk 's nagy hangon: „Bajtársim! isten nevében egy darab kenyeret!“ Lovasaink közül egy, tréfából karabély-golyóval vigasztalta meg.

October 29-kén az őrhely nagy tüze körül feküdtünk Schlucternnél. Rossignol mély

gondolatokba látszott merülni. Szokása szerint, hogy inkább átmelegedhessék, egyenruháját levette; tattovirozott mellén valóságos ezredmuzeumot lehetne látni: egy katona kedvesének rózsát nyujt, diadaloszlopok, egy szabadsági süveg, alatta a' császári sas. Aranylánczon függött egy nagy emlékkép, mellyet Rossignol szerelmes-édesen nézdelt. Egy három színi őv szinte álláig nyomta fel.

„Ah Julia! ez igazi táborozása a' kibujdosottnak. Az ezred felénél több oda van, az őrnagy, a' sas, az ördög és minden gazdagsága... és mi fujjuk a' visszaindulót. De vajjon miért szurták át, a' többiek közt, a' papot is?... Nézzen ide uram! mit tart e' nőről?... Feltettem magamban hogy nőül vegyem. Ő engem elkísért az itáliai balvélemenyek elleni első táborozásba; Sz. Domingonál, szerencsétlenségemre, minden úti podgyással lesek kezébe került....

„Oh kapitány ur, ha egy ilyen ifju és szép nő lesek kezébe kerül...“

„Igen drága barátom! folytatá Rossignol, 's még közelebről mutatva az emlékképet, „vizsgálja csak ön a' bűvölő vonásokat, ez isteni kecsét... Fájdalom! a' négerek mindezt semmivé tették: és én itt ülök 's előbb nem mozdulhatok. — De, kik lődöznek még most is azon az oldalon?“

„Senki, csak a' fricoteurök, kik ma hozánk akarnak csatlakozni, de kiket majd lövéssel tovább riasztunk. A' bajorok és kozákok úzik vissza hozzánk, hogy útunkat állhassák.“

„A' bajorok akarják útunkat elállani! A' bajorok! Hó! mégis e' sok lenne!“ szolt 's haragpir borítá el a' vén bajnok arcját.

„Egyébiránt,“ folytatá tovább sohajtva, „mióta az átkozott papot magunknál tartjuk, mindenre kész vagyok. Ön kaczag? Hallja ön csak! Már rég az ideje, a' császár még csak altiszt volt (én azonban már akkor kapitány valék!) századommal Helvetiában Bâselbe nyomultam. Az utcán egy pappal találkoztam, kardomat hasán átütöttem. Ő mitsem szolt, bárha jogtalanságot követtem el; hanem az ekkor entuziasmus... Csak értsen meg ön engemet. Röviden legyen mondva, én őt megöltem; de haldokolván az istentelen, reám egy fájdalmas, hosszú pillantást vetett, 's úgy tesz ez mondta: „a' boszu eljövend!“ És valóban! a' gazembert mindig láttam, de min-

dig szerencsétlenséget hirdetve, például 2 májusban Madridban, és Kawnoban az irtózatot viharta. Mindjárt meggyőződtem az ok iránt 's megakartam mondani a' császárnak is, hogy az orosz táberozásnak nem lesz jókimenetele. Végre Dresdában, mikor ön az összeirtakat előmbre hozá, az első, kit megpillanték, Dumanet volt!"

Irtózva néztem Rossignolra; hívéim, hogy megőrült.

„Hogy-hogy parancsnok! ön hiszi..."

„Nem hiszek se istent se ördögöt, következőleg hitem nem valami előmbre irt bolond véleményben áll; hanem mondom önnek, hogy Frankhont többé nem látandom: a' borzasztó pap nem fogja megengedni."

„Igen, de ön megölte a' papot..."

„Ó még él, higye ön, vagy legalább a' fia."

Pipája hirtelen kiesett szájából 's mintegy odaközült ülőhelyéhez.

„Mi baja önnek parancsnok?"

„Nézze ön, ott van..."

És valóban láttam az esőtől félig kialudt tűz világánál, hogy Dumanet remegve lépdelt közelebb; feje véres kendővel volt bekötve. Tíz napig keresett bennünket a' szegény pap, most egyedül, majd pedig a' fricoteuróktól vezetettve. Ő elhozta magával az ezred sasát, melyet szerényen adott által, annélkül, hogy Rossignolhoz csak egy szót is szolt volna. A' parancsnok még mind sáppadtan, 's némi keménységet akart mutatni iránta. „Pap, te az esőt magaddal hoztad hozzánk? Jobb lenne, ha a' vizet borrá változtadnád, mint Krisztus a' canai menyegzőben."

Bár Rossignol lovagnak vallásos nevelése nagyon el volt tévesztve, ismerte ő még is a' császárság korában gyakran énekelt csudákkal teljes népdalokat: csak ezek hatottak némileg reá. Egész büszkeséggel felém fordulva mondá: „lássá ön, semmikép nem vagyok vakbuzgó!"

Rossignol megfogta a' sást, körülölelte, 's annélkül, hogy szabaditóját egy pillantásra 's méltassa, mondá: „jól van gyalázatos pap; takarodj osztályodhoz."

E' volt a' Rossignol köszönete. A' pap visszament társaihoz, kiket a' fricoteuróktól vásárlott dohánnyal megkínált. A' vagdalózá-

sok és katonai elménczkedések Dumanetet természetesen mindegyre zaklatták.

Wrede tábornagy csapatjait a' város előtti Kinczig folyó partján rendelte el: jobb oldala a' lomboy hidig nyulva, az öszpontot ezen hid és a' Gelnhausen felé vezető út közé tette; ágyu-sáncza hatvan pattantyuból állott. Ennyire ugyan nem volt szüksége, hogy bátortalan 's elgyengült katonáinkat leölhessen. Szerencsére előseregünk nem volt az utban, balra csapott Hanau felé. A' sereg követte az adott irányt, 's így mi, csak hirtelen az ellenség szárnyán láttuk magunkat, annélkül, hogy a' francziák vagy bajorok arról legkevesebbet is gondolkodtak volna. Mi bámultunk előharczosainkon, midőn a' lomboy erdőből előnyomuláskor szinte orruknál fogva törtek a' bajorokra; 's hogy csudálkoztak a' bajorok, kik az ellenkező oldalról vártak. Mindenki képzelheti az összezavarodást! Gondolkodtunk, hogy csapjunk az ellenségre, de Wrede jól körül fogta magát: mindkét oldalról tehát hullottak. Napoleon itt nagy hibát követett el: ő a' serget hátráltatta. A' pattantyusság két óra alatt a' csatamezőről eltakarodva, osztályaink szétszórva valának; a' császár az ellenségtől szinte csak egy pisztoly-lövésnyi távolságra ment. Wrede tábornagy pedig, a' nagy zürzavarban, mitsem látott egyebet, mint egy tudós hadigyakorlatot. Csataterve füstbe ment; elrendezését kénytelen volt megváltoztatni, zavarba jött, esztét elvesztette, mialatt a' császár így szolt bajnokaihoz: „Katonák! az ellenség elől, Frankhon pedig hátul van!"

Ezen a' napon sok furcsaságot láttam: a' gránátosok a' régi császári lovas őrsereghez nyomattak a' bajor lovasoktól, míg másfelől a' győzelmesek viszont megverettek a' mi becsületi őrseregünktől (garde d' honneur).

Végre az ellenség, rendetlenül, a' Kinczig felé visszavonult.

Három óráig állott Rossignol és tezeredének maradéka mint segély egy ágyutelep mellett. Az ütközet végén a' golyók, melyek fejünk felett repültek el, lábaink előtt csapódtak egymáshoz, nem hatva kedvesen tagjainkra. Dumanet, szokása szerint, [felkeresztelte volt magát, mire Rossignol félhalva káromkodott 's szidta: „az átkozott pap mind a' nyakunkra hozza a' golyókat." (Folyt. k.) Urházy.